

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH ORQALI MUAMMOLI KREDITLARNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI

Nashvanov Jasur Mamat o‘g‘li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarining kredit portfeli sifati va uning muammoli kreditlar darajasiga ta’siri chuqur tahlil qilingan. Kredit portfelini shakllantirish, baholash va boshqarish jarayonlari o‘rganilib, bank tizimida muammoli kreditlarni kamaytirishning ilmiy asoslangan yo‘llari taklif etilgan.

Kirish

Zamonaviy bank tizimida tijorat banklarining barqaror faoliyat yuritishi, avvalo, ularning aktivlari sifatiga bog‘liq. Bank aktivlarining asosiy qismini kreditlar tashkil etgani sababli kredit portfeli sifati bankning umumiy moliyaviy holatini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Kredit portfelida muammoli kreditlar ulushining ortishi bankning likvidligi va to‘lovga qobiliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, kredit portfeli sifati oshirish orqali muammoli kreditlarni kamaytirish masalasi dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Kredit portfeli sifati — bu bank tomonidan ajratilgan kreditlarning qaytarilish darajasi, ularning daromadlilik va risk darajasi bilan belgilanadigan iqtisodiy ko‘rsatkichdir. Yuqori sifatli kredit portfeli bank faoliyatining samaradorligini oshiradi, past sifatli portfel esa bankni moliyaviy qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Shu sababli kredit portfelini shakllantirish jarayonida banklar tomonidan risklarni chuqur tahlil qilish zarur hisoblanadi.

Muammoli kreditlar, ya’ni qarzdor tomonidan o‘z vaqtida qaytarilmayotgan yoki qaytarilish ehtimoli past bo‘lgan kreditlar, asosan noto‘g‘ri kredit siyosati, yetarli darajada tahlil qilinmagan qarzdorlar, shuningdek, iqtisodiy muhitdagi beqarorlik natijasida yuzaga keladi. Ayniqsa, kredit ajratish jarayonida qarzdorning moliyaviy holatini yuzaki baholash kelgusida muammoli kreditlarning ko‘payishiga olib keladi.

Kredit portfeli sifati oshirishning muhim yo‘nalishlaridan biri bu kreditlarni diversifikatsiya qilishdir. Diversifikatsiya orqali banklar kreditlarni turli sohalar, hududlar va mijozlar o‘rtasida taqsimlaydi, bu esa umumiy risk darajasini kamaytiradi. Shu bilan birga, kredit berishdan oldingi tahlil jarayonini takomillashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy sharoitda kredit riskini baholashda an’anaviy usullar bilan bir qatorda iqtisodiy modellar, statistik tahlillar va raqamli texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda.

Bundan tashqari, kredit monitoring tizimini samarali tashkil etish muammoli

kreditlarni kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Kredit ajratilgandan so‘ng qarzdorning moliyaviy faoliyati muntazam ravishda nazorat qilinishi zarur. Agar monitoring tizimi yetarli darajada ishlamasa, kreditlar bo‘yicha muammolar kech aniqlanadi va ularni hal etish qiyinlashadi.

Hozirgi kunda bank tizimida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi kredit portfeli sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Avtomatlashtirilgan tizimlar orqali kreditlar bo‘yicha ma‘lumotlar tezkor qayta ishlanadi, qarzdorlar holati real vaqt rejimida kuzatiladi va risklar oldindan aniqlanadi. Bu esa muammoli kreditlarning oldini olish imkonini beradi.

Xulosa

Tijorat banklarida kredit portfeli sifatini oshirish muammoli kreditlarni kamaytirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Kredit siyosatini takomillashtirish, risklarni chuqur tahlil qilish, monitoring tizimini rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali banklar o‘z faoliyatining barqarorligini ta‘minlashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh. Shodmonov “Pul, kredit va banklar”, Toshkent, 2021.
2. A. Vahobov “Bank ishi”, Toshkent, 2020.
3. N. Jo‘rayev “Moliya va kredit”, Toshkent, 2022.
4. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki Tijorat banklarida kreditlash amaliyoti bo‘yicha uslubiy qo‘llanma, 2021.
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki Bank tizimi faoliyati to‘g‘risida hisobot, 2023.
6. Bank ishi Oliy ta‘lim muassasalari uchun darslik, Toshkent, 2021.
7. Moliya “Moliya” fanidan o‘quv qo‘llanma, Toshkent, 2020.